

Danas

Tvrđave

sreda, 29. maj 2019.

na Dunavu

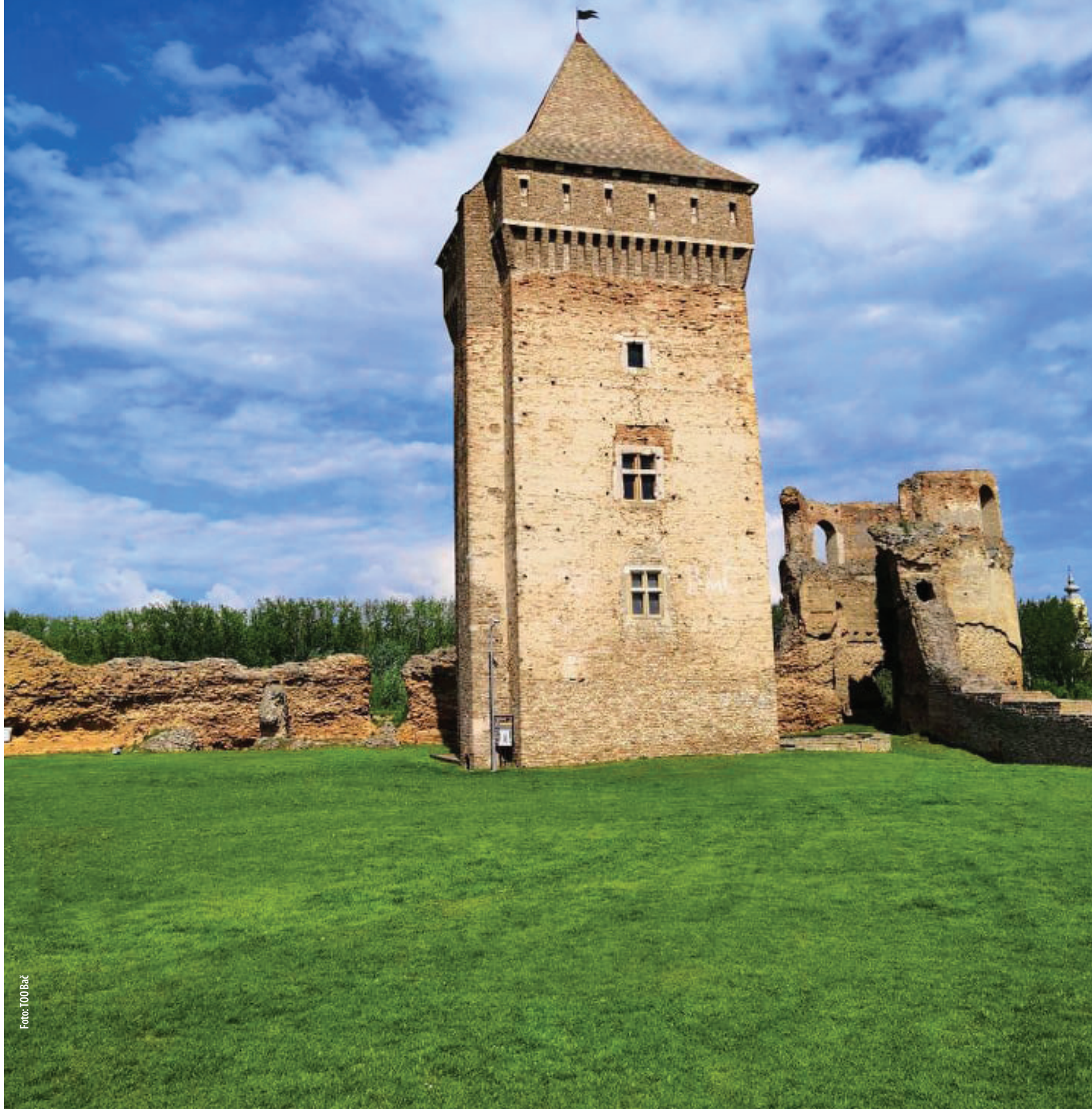

Foto: T00 Bač

Bač • Petrovaradin • Kalemegdan • Smederevska
tvrđava • Ram • Golubačka tvrđava • Fetislam

TVRĐAVA BAČ

Najlepši biser srednjovekovne ogrlice

Ljiljana Bukvić

/// Tvrđava u Baču je najznačajnije i najbolje očuvano srednjovekovno utvrđenje na području Vojvodine. Iako se ne zna tačna godina, nastanak dela tvrđave vezuje se period između 1338. i 1342. i kralja Karla Roberta Anžuskog. Dograđivanje i ojačavanje tvrđave trajalo je nepuna dva veka, a radove na utvrđivanju i prilagođavanju novim vojnoinženjerskim zahtevima, vodili su nadbiskupi, koji su često bili i župani. Poslednja obnova, pre pada u turske ruke, izvršena je za vreme fra Pavla Tomorija dvadesetih godina 16. veka.

Sudeći po dokumentima i starim gravirama grad nije značajno stradao tokom oslobađanja od Turaka 1686. godine, navodi se u tekstu Slavice Vučević, arhitekta-konzervatora. Kako piše, tokom Rakocijevog ustanka Bač je pretrpeo velike gubitke, a tvrđava je više puta rušena i paljena. Nakon miniranja 1704, tvrđava je napušte-

na. „Onemogućena da ikoga više brani i odbrani počela je da živi novi život - slavne razvaline. Privlačila je pažnju tragača za blagom i onih koji su gotovo dva i po veka raznosili opeku i kamen“, navodi se u tekstu.

Tvrđava u Baču je status spomenika kulture dobila 1948, a danas je najveća turistička atrakcija opštine na severozapadu Srbije.

- Tvrđava je najlepši biser srednjovekovne ogrlice u Vojvodini. Postoji od 14. veka, a prošle godine je dobila nagradu Evropske unije za kulturno nasleđe Evropa Nostra gde je proglašena najbolje konzerviranim objektom u Srbiji - kaže za Danas Tanja Mitić, saradnica u turizmu Turističke organizacije Bač.

Nakon što je u ponedeljak ujutru dve ture turista odvela u obilazak prve tvrđave koju putnici Dunavom ugledaju kada uđu u Srbiju, Tanja Mitić kaže da je gostiju svake godine sve više.

- Njihov broj kontinuirano raste

i ima ih iz raznih krajeva sveta. Krajem prošle godine imali smo goste sa Novog Zelanda, dolaze nam iz svih krajeva Srbije, ali i iz Hrvatske, Mađarske, Rumunije - kaže Mitić.

Osim bogatog kulturno-istorijskog

66

„Postoji od 14. veka, a prošle godine je dobila nagradu Evropske unije za kulturno nasleđe Evropa Nostra gde je proglašena najbolje konzerviranim objektom u Srbiji“

Tanja Mitić

skog nasleđa, opština Bač razvija i svoju turističku ponudu prirodnog bogatstva, gde se između ostalog izdvaja iz Titovog vremena poznato lovište Karadžorđevo.

Rezervat biosfere „Bačko podunavlje“ upisan je 2017. na listu

UNESCO. Prostire se na područjima opština Sombor, Apatin, Odžaci, Bač i Bačka Palanka. U okviru njega se nalaze četiri zaštićena područja, među kojima su Specijalni rezervati prirode „Gornje Podunavlje“ i „Karadžorđevo“.

Osim Bačkog podunavlja i Dunava ova opština može da se pohvali i

lovištima Plavna i Ristovača, kao i jezerom Provala - najdubljim jezerom u Vojvodini, koje je nastalo kao posledica poplave Dunava 1926. godine. U svom najplićem delu Provala je duboka pet, a u najdubljem 19 metara. Prelazak sa preliminarne liste

UNESCO na zvaničnu samo je jedan od ciljeva koje ova opština ima u planu. Drugi se odnosi na razvoj biciklističke ponude, već sada vrlo atraktivne.

- U našoj opštini je 43 kilometra plovne obale Dunava, što je izuzetno zanimljivo ciklo turistima kojih najviše ima iz Hrvatske, Slovenije i Austrije. U planu je da se za njihove potrebe izgradi neka vrsta ciklo info podunavskog centra gde bi oni mogli da se odmire, naprave pauzu, poprave bicikl - kaže Tanja Mitić.

Planova je mnogo, za ovu godinu planirano je otvaranje Franjevačkog samostana, formiranje muzejske postavke u manastiru Bođani, koji 2022. slavi 300 godina od podizanja četvrte u nizu crkve, ali i restauracija ostataka turskog kupatila, obnova kule Šiljak, sa uvođenjem turističke namene, kao i rehabilitacija dvorca u Bačkom Novom Selu u Dunavski informativni centar.

Manastir Bođani koji uskoro slavi

O tvrđavi

Plato na kome je podignuto utvrđenje relativno je malih dimenzija i zahvata površinu od 8.700 kvadratnih metara. Osnova tvrđave je u obliku trapezoida, prilagođenog obliku terena. Na uglovima se nalazilo pet isturenih odbrambenih kula, međusobno povezanih bedemom širine dva metra i visine 12 metara, sa streljačkim stazama. Kule su različitih oblika i dimenzija.

veliki jubilej čine crkva, konaci i prateći ekonomski objekti. Nekoliko puta je razaran i obnavljan, a u doba Rakocijeve bune je bio spaljen do temelja. Prvi manastir izgradio je trgovac Bogdan iz Dalmacije 1478. godine u znak zahvalnosti Bogorodici za isceljenje obolelih očiju. Sadašnju crkvu je tokom 17. veka podigao Mihajlo Temišvarlija iz Segedina, kao četvrto crkveno zdanje na istom mestu posvećeno Vavedenju Presvete Bogorodice. Od izgradnje pa sve do 1991. bio je isključivo muški manastir. U okviru konaka nalazi se mala kapela sa izvorom na kome se po predanju ktitor ovog manastira Bogdan, koji je imao bolesne oči, umio i ozdravio.

PETROVARADIN

Gibraltar na Dunavu

Petrovaradinska tvrđava je građena po planovima austrijskih vojnih inženjera Matijasa Kajzersfelda i Luidija Ferdinanda Marsilija, te Mikaela Vamberga, ujedno i prvog graditelja tvrđave. Projektovana je u skladu sa najsavremenijim dostignućima evropske fortifikacijske škole tog doba, zasnovanim na pravilima Vobanovog sistema bastionih trasa. Ovaj složen kompleks sastoji se od Gornje tvrđave, Dvoržnog bastiona i Donje tvrđave, dok dva spoljna utvrđenja uz reku, Mostobran na levoj obali Dunava i Ostrvsko utvrđenje, više ne postoje. Po završetku, utvrđena se prostirala na nešto više od 112 hektara sa garnizonom koji je brojao 4.000 ljudi naoružanih sa 400 topova i barutnim magazinima koji su mogli primiti 20 tona baruta. Početkom XIX veka bila je najjača i najsavremenije naoružana tvrđava Austrijske monarhije, ali kada je završena, njena uloga kao ratne fortifikacije počela je da opada. Petrovaradin postaje administrativno-vojni i špijunsko-obaveštajni centar sa voj-

nom komandom, a tvrđava predstražuje Austrijske carevine prema Balkanskom poluostrvu.

Donja tvrđava nalazi se na samoj okuci Dunava, oslonjena na stenu i bedeme Gornje tvrđave. Utvrđena je petougonom bastionom trasom koju čine tri bastiona i dva polubastiona. Unutar bedema osnovne bastione trase smešteno je podgrađe koje karakteriše zbijena urbana

66

Petrovaradinska tvrđava građena skoro vek bila je najjača i najsavremenije naoružana tvrđava Austrijske monarhije

struktura sa sačuvanim vojnim, civilnim i sakralnim objektima. Taj biser tvrđave se obnavlja, a viševekovna zdanja dobijaju novi sjaj.

Tokom vremena, namena pojedinih objekata se menjala i tvrđava je od vojnog objekta postala kulturno-istorijski spomenik neprocenji-

ve vrednosti i stecište turista iz Evrope i celog sveta koji posećuju Muzej grada i Istorijski arhiv. Na tvrđavi je i Akademija umetnosti, hotel Leopold, restorani i saloni gradskog protokola u Oficirskom paviljonu, poslastičarnice, kafei. Ona je središte umetničkog stvaralaštva u više od stotinu ateljea u koje su pretvoreni bivši kazamati. U njima su nekada bili pritvoreni i vožd Prvog srpskog ustanka Karadžorđe, posle kraha ustanka, kao i mladi vojnik Austrougarske mo-

narhije Josip Broz. Kazamati i bastioni Gornje tvrđave adaptirani su za Galeriju tapiserija, Planetarijum i Džez klub, a Veliki ratni bunar je obnovljen. Deo podzemnih vojnih galerija Gornje tvrđave u dužini od 900 metara prezentovan je javnosti kao deo ponude Muzeja grada.

Foto: Stanislav Mitrović

Radovan Balac

/// Petrovaradinska tvrđava, izuzetno ostvarenje fortifikacijskog graditeljstva XVIII veka, predstavlja jedno od najsloženijih, najvećih i najbolje očuvanih artiljerijsko bastionih utvrđenja ovog dela Evrope, pa je s razlogom često nazivaju Gibraltarom na Dunavu.

Obuhvata prostor severnih obronaka Fruške gore, na desnoj obali Dunava. Prostire se na površini od preko 100 hektara, sa ukupnom dužinom spoljne linije obrane od 5.200 m i složenim sistemom podzemnih vojnih galerija sa minskim i prislusnim tunelima, raspoređenih u četiri nivoa, u ukupnoj dužini od preko 16.000 metara. Jedinstvena po stilu i

zamisli, ujedinjuje u sebi sklad i monumentalnost vojne arhitekture i prirodnog okruženja. Tvrđava je zaštitni simbol Novog Sada koji svoj nastanak i uspon duguje upravo njoj. Pod zaštitu države stavljena je tek 1948. godine, a za nepokretno kulturno dobro, prostornu kulturno-istorijsku celinu od velikog značaja utvrđena je 1991. godine. Početkom jula svake godine Petrovaradinska tvrđava je stecište desetina hiljada mladih iz brojnih zemalja na poznatom muzičkom festivalu Egzit.

Izvanredan prirodni položaj petrovaradinske stene oduvek je predstavljao privlačan prostor za naseljavanje. Arheološka istraživanja pokazala su prisustvo paleolitske kulture, potvrđeni su ostaci iz mladeg kame-

nog doba, kao i materijalni ostaci svih poznatih kultura karakterističnih za prostore južne Panonije. Prva utvrđenja podizali su još Kelti, a zatim i Rimljani, koje su porušili Huni. Nakon toga na Petrovaradinskoj steni podignuto je ugarsko srednjovekovno utvrđenje. Zauzimali su ga Turci početkom 16. veka, a povukli su se iz ovih krajeva posle Velikog bečkog rata (1683-1699) kada austrijska vojska, posle serije pobeda, 1687. godine, ulazi u Petrovaradin.

Da bi se utvrdila novoformirana južna granica carstva, odlučeno je da se izgradi moderna artiljerijska tvrđava sposobna da spreči prodor turske vojske prema Budimu i Beču. Gradnja počinje 1692. godine i sa prekidi- ma potrajala je sve do 1780. godine.

KALEMEGDAN

Gondola ili pešački most sa najvećim rasponom luka na svetu?

Aleksandra Popović

/// Gondola koja bi povezivala istorijsku celinu Kalemegdana sa parkom Ušće preko reke Save, predstavljena kao nova turistička atrakcija Beograda a onda, uz ozbiljne kritike stručne javnosti i obustavljanje gradnje od strane sudskih instanci, zapravo bi udaljila Beogradsku tvrđavu od mogućnosti da se nađe na Unesco listi kulturne baštine zbog čega su stručnjaci predložili alternativna rešenja kao što je izgradnja pešačkog mosta preko Save na ovoj lokaciji.

Pešačka veza dve obale Save odavno je prepoznata kao vitalna potreba, kako Beograđana tako i svih onih posetilaca prestonice Srbije koji grad vole da otkrivaju, istražuju i upoznajnu kroz šetnju na otvorenom.

Godinama unazad mnogi su predlagali ovakav poduhvat za povezivanje starog sa novim delom Beograda. Od rasprava o tom pitanju koje su pokrenute još kada je izgrađen most na Adi, ili kada je najavljeno rušenje Starog savskog mosta, do konkretnijih predloga i rešenja koja su data na Beobuild forumu u polemikama koje datiraju iz 2017. godine, pešački most preko Save nazvan i „X most“ predložila je inicijativa „Imamo plan“, a čak su i arapski investitori u okviru kritikovanog projekta „Beograd na vodi“ zamislili neku vrstu pešačke pasarele do druge obale, ako je verovati maketi. Jedna projektantska kuća iz Beograda - „K bridge design“ - specijalizovana za projekte pešačkih mostova, čak je samoinicijativno napravila kompletno idejno rešenje mosta od Ušća do Kalemegdana.

Ovu potrebu aktuelna beogradska vlast nije prepoznala, već su odlučili da umesto mosta za pešake, kao saobraćajno rešenje između dve obale ponude gondolu. Ova ponuda najviše je usmerena ka turistima, smatra se da će je oni više koristiti od stanovnika prestonice, a ideja je da će ih upravo ovo privoleti da potroše više novca u Beogradu i obidu najznačajnije lokalitete.

Gondola koja bi trebalo da spoji

park Ušće sa Kalemegdanom koštaće 1,8 milijardi dinara ili 15 miliona evra, a prema rečima zvaničnika rok za povraćaj investicije je šest godina. Planirane cene karata za gondolu, koja će imati kapacitet da preveze 3.000 putnika dnevno taj jedan kilometar

vac. Ipak, ta zarada od gondole ostaje samo potencijal, jer kako su u više navrata stručnjaci dokazivali i mediji pisali, isplativost ovog projekta je veoma upitna, skoro nemoguća.

Trebalo bi prodati dve karte u minuti da bi gradska uprava povra-

ra izgradnje gondole. Stručnjaci su tada predložili premijerki i nadležnima u Beogradu da se projekat izmeni tako što bi se gondola izmestila na drugu lokaciju, dok se od Kalemegdana preko Save može eventualno graditi pešačka pasarela, vodeći računa o arheološkom nalazištu i vizuri lokacije.

„Gradnjom gondole bi se ugrozila autentičnost i integritet tog rimskog sloja. Beogradska tvrđava ima mnogo slojeva, govorimo o arheologiji rimskog perioda. Postoje alternativna rešenja koja bi se mogla primeniti a to su ili pešački most ili ekološki brodići“, navela je tom prilikom Sneška Kvadviljih Mihailović iz Evropa nostre.

Predstavnicu turizmološke struke i Udruženja receptivnih agencija upozorili su da bi projekat gondole zapravo mogao da smanji prihode od turizma. „Dolazak turista do Ušća i njihov brz prevoz do Beogradske tvrđave i nazad do autobusa ne bi trebalo da bude cilj bilo koje dobro planirane politike turističkog razvoja. To potencijalno može značiti da će turisti zapravo skratiti boravak u Beogradu, zaobići čitav niz ulica, predele i ponuda i samim tim smanjiti i potrošnju u gradu“, naveli su oni u obrazloženju svoje kritike ovog projekta.

Jedan od predloga kako da se upravo turisti zadrže duže i da tokom šetnje potroše više novca na razne sadržaje u gradu jeste - pešački most.

Kompletno idejno rešenje za pešačko-biciklistički most preko Save od Kalemegdana do parka Ušće dao je projektni biro „K bridge design“.

Ovaj most bi, osim funkcionalne uloge i ekonomski znatno isplativijeg rešenja u poređenju sa gondolom, bio i svojevrsna turistička atrakcija sam po sebi, jer bi bio, kako su ga zamislili inženjeri „K bridge design“, pešački most sa najvećim rasponom luka na svetu. Tvorac ovog projekta inženjer Zoran Kovrlja objasnio nam je da bi zbog takvog „rekorda“ most mogao da bude ponos Beograđanima, za sve posetioce znamenitost koja uz to povezuje turistički najposećenije zone grada - Kalemegdan kao jednu od najatraktivnijih lokacija i šetalište uz tvrđavu sa šetalištem i biciklističkim stazama sa druge strane reke.

„Most predstavlja svojevrsan landmark prestonice svojim estetskim i konstruktivnim rešenjem luka koji u jednom skoku premošćava reku i spaja dve pešačke, ekološke zone grada. Tako bi se ostvarila celina rekreativno-turističkih sadržaja Kalemegdana i dunavsko-savskog keja. Novi most bi afirmisao silazak grada na reku u najboljem maniru zašтите i promocije ekoloških

Početkom maja, visoka delegacija svetskih stručnjaka iz Evropa našta posetila je Beograd upravo iz zabrinutosti zbog štetnih razme-

Foto: K bridge design

Ono što je, iz ugla vlasti i uprave Beograda, verovatno i najveća prednost gondole u odnosu na pešački most jeste - potencijalna zarada * Jedan od predloga kako da se turisti zadrže duže i da tokom šetnje potroše više novca na razne sadržaje u gradu jeste - pešački most

Foto: Beonitio

pre Save podno Beogradske tvrđave, iznose 430 dinara (3,6 evra) za odrasle i 300 dinara (2,5 evra) za decu.

Ono što je, iz ugla vlasti i uprave Beograda, verovatno i najveća prednost gondole u odnosu na pešački most jeste - potencijalna zarada. Ulaznice za vožnju gondolom bi se naplaćivale dok za pešačenje preko mosta ne bi bilo realno uzimati no-

Drugi po broju poseta u Srbiji

Prema procenama Turističke organizacije Srbije, Kalemegdan je druga lokacija po broju poseta u Srbiji. Zahvaljujući istorijskim spomenicima, značajnim kulturnim ustanovama i prelepom parku prirode, Beograđani i njihovi gosti rado biraju Kalemegdan za šetnju i relaksaciju. Na Kalemegdanu se nalaze Spomen obeležje predaje Ključeva Beogradske tvrđave, Spomenik zahvalnosti Francuskoj, Umetnički paviljon „Cvijeta Zuzorić“, Muzički paviljon, Veliko stepenište, Zoološki vrt, dečiji zabavni park, više spomenika i skulptura, sportskih igrališta i ugostiteljskih objekata. Beogradska tvrđava je spomenik kulture od izuzetnog značaja, na kojoj se redovno održavaju kulturni, umetnički i zabavni događaji. Danas najlepší i najveći beogradski park, Kalemegdan je u vreme dok je Tvrđava bila glavno vojno uporište Beograda, služio da se neprijatelj osmotri i sačeka za borbu. Zbog toga i njegov naziv potiče od turskih reči „kale“ - grad, to jest tvrđava i „megdan“ - polje. Turci su Kalemegdan nazivali i Fičir-bajir, što znači „breg za razmišljanje“.

Foto: Follet Nenad Borđević

Pobednik

Bojan Cvejić

Jedan od današnjih simbola glavnog grada svakako jeste spomenik Pobedniku postavljen na Kalemegdanu. Spomenik je projektovao vajar Ivan Meštrović još 1912. povodom Prvog balkanskog rata, a na poziv Beogradske opštine. Prvobitna ideja bila je da se spomenik u okviru fontane postavi na Terazijama sa temom Oslobođenja Srbije od Turaka, ali se nakon završetka Prvog svetskog rata odustalo od izvođenja ovog projekta. Ovaj projekat podrazumevao je fontanu, iz čijeg bi se bazena sa vodom izdizao Pobednik, odnosno Vesnik pobeđe kako se se prvobitno zvao. Zamisljeno je da se Pobednik nalazi na vrhu petostepenog stuba, koji simbolizuje pet vekova ropstva pod turskom vlašću.

Figura Pobednika izlivena je u bronzi, dok je ukupna visina spomenika oko 14 metara. Izrađen je u obliku nagog ratnika koji u levoj ruci drži sokola, a u desnoj mač. Kasnije, povodom desetogodišnjice proboja Solunskog fronta u Prvom svetskom ratu, odlučeno je da se spomenik Pobedniku ipak postavi na Terazijama. Međutim, činjenica da spomenik predstavlja nagog muškarca dovela je do velike polemike u javnosti. Mnogi su se, a naročito žene, usprotivili postavljanju ovog spomenika u centar grada zbog narušavanja morala. Zamerano je i to što je Pobednik više sportski nego ratnički, kao i da treba da ima šajkaču na glavi i opanke na nogama. Tako je gradska vlast rešila ipak da on bude postavljen na Kalemegdanu, kako je i učinjeno 7. oktobra 1928. Pobednik je okrenut tako da gleda ka inostranstvu, a danas se sa te strane nalazi Novi Beograd.

Spomenik Pobedniku otkriven je prilikom svečanog otvaranja parka, odnosno nove terase, u Gornjem gradu Beogradske tvrđave. Na ovoj svečanosti, kako je tada pisala Politika, okupio se veliki broj istaknutih građana i delegacija, čekalo se u dugim redovima za ulazak, a postavljeni su bili i kordoni žandarmerije. Međutim, nisu svi zainteresovani mogli da prisustvuju ovom otvaranju, jer je za ulazak bila potrebna ulaznica. Tadašnji predsednik opštine dr Kosta Kumanudi održao je tom prilikom govor, koji je ujedno predstavljao i prvi govor koji su Beograđani slušali putem megafona. U ovom govoru koji je prenela Politika, između ostalog, rekao je o Pobedniku sledeće: „U spomeniku olicen je vesnik, koji je onih velikih dana stvaranja naše države objavio širom sveta pobeđu iz koje je ponikla Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Danas, oslonjen na svoj mač, taj vesnik ponosno se uzdiže kao gordi čuvar kralju stečene slobode. Ovaj je spomenik duboki simbol nesalomljive snage, koji u sebi nosi duh našeg plemena, jer će, bdijući nad kapijama grada, služiti kao večna opomena da se ne sme i ne može razbiti ono što je narodni genije stvorio“.

celina, uzgred otvara mogućnost širenja turističke ponude grada - fotografisanje samog mosta, fotografisanje grada sa mosta a bilo bi moguće i da se uvede turistički voz koji bi preko njega prevezio sa jedne na drugu stranu“, istakao je Kovrlja. Prema njegovom planu, gradnja bi mogla da bude završena za svega devet meseci, bila bi izvedena bez ometanja plovnog saobraćaja na reci jer bi se vršila na baržama uz novobeogradsku obalu nakon čega bi se most samo zatirao i postavio na noseće stubove. Proces rotacije mogao bi da bude završen za svega

dvanaest sati što bi, takođe, bilo atraktivno za posmatranje.

Ovo idejno rešenje nastalo je još 2011. godine kada se na nivou gradske uprave intenzivnije pričalo o planu za izgradnju takvog mosta. U međuvremenu su se donosio odluka udaljili od takve ideje, počeli su planovi za izgradnju gondole, ali i oni su zastali u previranju sa kritičarima, a do konačnog rešenja, turisti ostaju bez jednostavne mogućnosti da od najposećenijeg kulturno istorijskog lokaliteta - Beogradske tvrđave, dođu do oaze prirode i Muzeja savremene umetnosti na drugoj obali.

TVRĐAVA GOLUBAC

Turistička atrakcija broj 1

“

U podgrađu su pronađeni ostaci rimskog objekta iz IV veka naše ere, ostaci turskog hamama iz XV veka, predmeti koji pripadaju bronzanom i gvozdenom dobu, opeke legije Četvrte flavije koja je držala Singidunum, pa čak i freskoslikarstvo iz rimskog perioda

Jelena Bujdić Krečković

/// Ko je i kada podigao Tvrđavu Golubac pouzdano se ne zna, ali je više nego evidentno da je ovo srednjovekovno utvrđenje na ulazu u Đerdapsku klisuru sada turistička atrakcija broj 1, što potvrđuje podatak da je od 30. marta do 5. maja ove godine Tvrđavu i čitav kompleks posetilo 18.326 posetilaca. „Ova cifra pokazuje da je Tvrđava Golubac veoma interesantno odredište i da je već definisana kao posebna turistička destinacija“, kaže direktorka D.O.O. Tvrđava Golubački grad Iskra Maksimović.

- Najviše posetilaca dolazi tokom vikenda kada posebno dominiraju porodice sa decom koji provedu prepodne ili popodne na Tvrđavi i u Kompleksu. Domaći turisti (oko 70 odsto) čine najveći deo posetilaca, a među strancima najviše je bilo gostiju iz Rumunije. Najveći broj posetilaca bio je tokom Uskršnjih i Prvomajskih praznika kada su se u Tvrđavi održavali viteški dani i dani muzike - rekla nam je Iskra Maksimović, dodajući da posetiocima najviše interesuje sama Tvrđava, a posebno Palata.

Veoma su interesantne, kako kaže, i penjačke zone, posebno zona penjanja na Šešir kulu ili tzv. „crna zona“.

- To je najatraktivnija zona koja zahteva i spretnost i spremnost i adekvatnu obuku i odeću posetilaca. Na vrhu staze nalazi se teleskop koji omogućava posetiocima da posmatraju ulaz u Đerdapsku klisuru, rumunsku obalu. Polazeći od čirjenice da je Tvrđava Golubac srednjovekovno vojno utvrđenje

koje je građeno tako da onemogućiti neprijatelja to su bezbedonosne procene utvrdile da u Tvrđavi u jednom trenutku može biti najviše 150 posetilaca. Samim tim uspostavljen je strog sistem prethodnih naziva kada se radi o grupnim posetama. Odnosno svaka grupna poseta mora biti najavljena najmanje pet dana unapred da bismo napravili takvu organizaciju poseta koja će omogućiti da svi posetioci uđu u Tvrđavu, a da ne dovedemo u pitanje ičiju bezbednost. Bilo nam je potrebno malo više vremena dok ovakav sistem uspostavimo, ali to već sada prilično dobro funkcioniše - kaže Maksimović.

Naša sagovornica podseća da rekonstrukcija Golubačke tvrđave traje od 2014. i da pored građevinskih i konzervatorsko-restauratorskih radova obuhvata i arheološka istraživanja i iskopavanja, kao i komponentu turističkog razvoja ovog prostora i njegovo uključivanje u jedinstvenu ponudu Dunavskog regiona.

- Projekat „Revitalizacija Golubačke tvrđave“ je finansiran iz Nacionalnog IPA programa za Republiku Srbiju iz 2011, doprinosu Republike Austrije, kao i iz Nacionalnog IPA programa za 2016. godinu u ukupnom iznosu od oko 9,85 miliona evra. U okviru navedenih sredstava rekonstruisana je u celini sama Tvrđava, probijen je novi tunel kojim je izmešten magistralni put koji je prolazio kroz Tvrđavu, izgrađena je putna obilaznica i moderan Centar za posetioce, uređen je spoljašnji deo kompleksa, izgrađena je obaloutvrda. Dodatno je sredstvima Ministarstva trgovine,

turizma i telekomunikacija izgrađeno i pristanište za brodove - napominje Maksimović.

S obzirom na to da se radi o istorijskom nasleđu i spomeniku kulture od izuzetnog značaja, ističe direktorka, rekonstrukcija tvrđave se pokazala veoma kompleksnom kako zbog kontinuiranih arheoloških istraživanja i konzervatorskih radova koji su podjednako uticali na dinamiku radova i na ukupne troškove u celini, tako i zbog slabosti u početnoj projektnoj dokumentaciji.

- To je imalo za posledicu da se projekat morao doradivati i menjati. Evropske unija je prepoznala kulturni i istorijski značaj Golubačke tvrđave, kao i specifičnosti koje sa sobom nosi rekonstrukcija i turistički razvoj ovakvog kompleksa i spremno pružila kontinuiranu podršku u okviru više finansijskih perspektiva - kaže Iskra Maksimović.

Arheološka istraživanja sprovedena tokom radova na obnovi Tvrđave i u samom podgrađu za rezultat su, ističe naša sagovornica, imala značajne arheološke nalaze.

- U podgrađu su pronađeni ostaci rimskog objekta iz IV veka

Prvi put se pominje 1335.

Mada su u blizini Tvrđave ostaci starčevačke, vinčanske i žutobrdske kulture, kao i rimski Vicus Cupae sa trgovima puta Via Militaris, koji je povezivao utvrđenja na limesu, dosadašnja istraživanja pokazuju, da Golubačka tvrđava nije nastala na temeljima nekog antičkog ili ranovizantijskog utvrđenja, niti je bila vezana za rudarsku proizvodnju. Planski je, po svemu sudeći, građena zbog vojno-strategijskog značaja ovog mesta.

Prirodni položaj lokacije obezbeđuje sigurnost utvrđenju sa tri strane, dok je četvrta, zapadna pristupačna strana bila obezbeđena vodenim rovom. Stoga su se sa ovog mesta mogli kontrolisati vodeni i kopneni put, a ko je posedovao grad, posedovao je moć nad granicom države. Zato je Golubac od svog prvog pomena (u istorijskim izvorima kao tvrđava sa ugarskom posadom pominje se 1335. godine) imao važnu ulogu pogranične tvrđave, menjajući često svoje gospodare. Poprište je sukoba između Srbije, Mađarske i Turske, prelazeći iz „ruke u ruku“ raznih gospodara sve do II srpskog ustanka kada dolazi u ruke Srba gde i ostaje.

naše ere, ostaci turskog hamama iz XV veka, predmeti koji pripadaju bronzanom i gvozdenom dobu, opeke legije Četvrte flavije koja je držala Singidunum, pa čak i freskoslikarstvo iz rimskog perioda. U dve kule u gornjem gradu, od kojih je jedna u srednjem veku imala kapelu, a u nekom periodu magacin za oružje, pronađeno je 6.800 strela, a otkriveni su takođe i tragovi topljenja pušanih zrna - kaže Maksimović, ističući da je jedan od najbolje očuvanih objekata turski ha-

mam, jadan od najstarijih u Srbiji, koji je sagradio Hodža Mehmed paša, veliki vojskovođa, zaštitnik naučnika i pesnika.

Polazeći od ideje da rekonstrukcija odnosno konzervacija kulturnog nasleđa - spomenika kulture treba da pruži dobro organizovane uslove i mogućnosti posetiocima da dožive i razumeju nasleđe i kulturu iz prve ruke u D.O.O. Tvrđava Golubački grad smatraju da i prezentacija Tvrđave treba da olakša razumevanje i uvažavanje

značaja čitavog prostora na kome se nalazi Tvrđava, same Tvrđave, kao i njene istorijske sudbine i to na pravičan i pristupačan način.

- S obzirom na geostrateški, istorijski i kulturološki značaj prostora na ulazu u Đerdapsku klisuru, zatim na nivoe značenja koje ima Tvrđava (univerzalni, regionalni, nacionalni značaj) turistička prezentacija kompleksa mora da obuhvati istorijsku, civilizacijsku, ekološku i kulturološku dimenziju. Ona treba da podstakne razvoj društvene svesti i pružanje podrške dugoročnom razvoju ovog spomenika kulture i čitavog kompleksa. U ovom trenutku prezentacija sadržaja u Tvrđavi koncentrisana je na izložbu Vitezovi Golubačke tvrđave 1428. godine koja je smeštena na tri sprata u ulaznoj kuli, zatim izložbi Skriveno nasleđe koja je obuhvatila radove 15 savremenih umetnika inspirisanih nasleđem i digitalnu prezentaciju sadržaja u Tvrđavi koje se mogu videti u Palati. Tokom narednih meseci digitalna prezentacija biće postavljena u još dve kule - objavljuje Iskra Maksimović.

I to nije sve, jer će se sa obogaćivanjem sadržaja nastaviti. Dobar prijem programa u vreme uskršnjih i prvomajskih praznika kada su gostovali vitezovi koji su imali različite aktivnosti, zatim violinski duo Aleksandra Kurilic i Sonja Kalajic, kontrabasista Aleksandar Miljkovic, ljude iz Tvrđave Golubački grad inicira da tokom leta ponovo organizuju viteške i muzičke aktivnosti. A kako i ne bi kada je Palata u Tvrđavi izuzetno mesto za promocije i koncerte.

Fotografije: ADA i Delegacija EU u Srbiji

Legende o princezama

Uz Golubačku tvrđavu vezane su i razne legende. Jedna od popularnijih vezana je za prelepu princezu Golubanu, koja je odbivši nametljivo udvaranje turskog paše, bila kažnjena vezivanjem za stenu koja je štrčala iz Dunava tačno naspram grada ne bi li se pokajala. Golubana je tu izgubila život, tako da je stena nazvana Baba kaj, što znači „pokaj se, ženo“. Prema drugoj, Tvrđava je ime dobila zahvaljujući vizantijskoj princezi Jeleni, zatočenoj u Šešir kuli utvrđenja. Društvo i utehu su joj pružali golubovi, pa otuda i naziv Golubački grad. Ima i tumačenja da je Tvrđava ime dobila po izgledu podignutih kula koji podsećaju na golubove na steni. Uglavnom, Golubac je u svojoj istoriji - što je vidljivo na srednjovekovnim kartama - imao različito, u zavisnosti od jezika koji se koristio Galambas, Galambocz, Colombazo, Columbaz, Columbarum, Taubersburg, Tawbenstein, Peristerin, Giwerdzinlik, a opet isto ime jer je na svim korišćenim jezicima značenje isto - golub.

FETISLAM KLADOVO

Tvrđava od hiljadu i stotinu koraka

Foto: Turistička organizacija Opštine Kladovo

66

Jelena Bujdić Krečković

/// Kada putujete nizvodno Dunavom, bilo brodom ili Đerdapskom magistralom, na ulazu u Kladovo ne možete, a da ne primetite Fetislam, još jednu dunavsku tvrđavu duge i značajne istorije. Čine ga dve fortifikacione celine iz različitih epoha: Mali i Veliki grad. Najpre je 1524. po zapovesti sultana Sulejmana Veličanstvenog podignut Mali grad, kada komandant turske vojske Bali-beg, u cilju ratovanja sa Ugarskom, podiže znatno jače utvrđenje i daje mu ime Fethi Islam (Fetislam). Fetislam i Kladovo već 1666. obilazi poznati turski putopisac Evlija Čelebija i njegov zapis najstariji je opis ove tvrđave.

„Tvrđava se nalazi na jednom uzvišenju na obali Dunava. Građena je u obliku četvorougla i snabdevena je sa dvanaest jakih i visokih kula, koje su građene od tvrdog materijala, a pokrivene su daskom. Tvrđava ima dvostruke zidove, opkop i jednu demir kapiju koja je okrenuta prema jugoistoku. U kuli, iznad kapije, nalazi se Sulejman - hanova džamija sa minaretom zidanim od cigle i kuća dizdara. Obim tvrđave iznosi hiljadu i stotinu koraka. To je malena i jaka kamena tvrđava građena tako tvrdo kao da je gradio Še-

su turskog putopisca imalo „lep i prijatan hamam sa dobrim zrakom i jedan han u kome borave bogati trgovci“, dve medrese učenih ljudi, dve derviške tekije i pet osnovnih škola. Na obali Dunava bilo je pedesetak dućana u kojima se izrađuje i prodaje municija i isto toliko ribarnica. Čelebija je primetio da stanovništvo govori bošnjački i turski, da zna i vlaški jezik, a budući da je klima vrlo prijatna i umerena, mladići i devojke su vrlo naklonjeni ljubavi, što je posledica uticaja vode Dunava. Pedesetak godina kasnije, u vreme austrijsko-osmanskih ratova (između 1717. i 1737. godine) Kladovo i drugi podunavski gradovi dobi-

Foto: Opština Kladovo

su turskog putopisca imalo „lep i prijatan hamam sa dobrim zrakom i jedan han u kome borave bogati trgovci“, dve medrese učenih ljudi, dve derviške tekije i pet osnovnih škola. Na obali Dunava bilo je pedesetak dućana u kojima se izrađuje i prodaje municija i isto toliko ribarnica. Čelebija je primetio da stanovništvo govori bošnjački i turski, da zna i vlaški jezik, a budući da je klima vrlo prijatna i umerena, mladići i devojke su vrlo naklonjeni ljubavi, što je posledica uticaja vode Dunava. Pedesetak godina kasnije, u vreme austrijsko-osmanskih ratova (između 1717. i 1737. godine) Kladovo i drugi podunavski gradovi dobi-

šće se i načiniše za ovog cara“. Veličanje sultana Mahmuda pribelježeno je i na Orospi kapiji na mermernoj ploči gde je zabeleženo da „on načini ovo lepo utvrđenje i utvrdi njegove zidine onako kao što je njegovu vera tvrda“, dok je Dunavskoj kapiji lzedin istakao „njegovo veličanstvo sultana Mahmuda“ koji je „unapredio svoju državu, grad ovaj podigao i sa sviju strana povukao prečagu neprijateljima“. Fetislam ostaje u rukama Osmanlija sve do 1867. godine, kada je sa još šest gradova, predat knezu Mihailu.

Sistematska arheološka i arhitektonska istraživanja Fetislama obavljena su u drugoj polovini 70-ih godina prošlog veka, a obimni konzervatorski radovi u vreme izgradnje HE „Đerdap 2“. U Fetislam se i danas radi i kroz koju godinu i ova će tvrđava na Dunavu biti prava turistička atrakcija.

- Tvrđava Fetislam je nekada bila strateško vojno utvrđenje, a danas predstavlja spomenik kulture, odnosno kulturno dobro od velikog značaja za Srbiju. Nakon godina koje su devastirale Fetislam i izuzev sportskih terena koji se nalaze u okviru lokaliteta, značaj ove izuzetne srednjovekovne fortifikacije je bio zanemaren. Fetislam je bio nebezbedno

„To je malena i jaka kamena tvrđava građena tako tvrdo kao da je gradio Sedad. U dolma - palanci, koja se nalazi na Dunavu, kuće su trošne i u njima ne stanuje niko. Sa dunavske strane nalazi se trostruki gradski bedem. Tu stoje topovi kojima nema ravnih. Municija i oružje su takođe savršeni“

Evlija Čelebija, turski putopisac

CBC Ro-Ser. Kroz drugi poziv istog programa, opština Kladovo nastavlja sa realizacijom projekata na uređenju tvrđave Fetislam, odnosno rekonstrukciju i zaštitu Malog grada izgrađenog 1524. godine za vreme vladavine čuvenog Sulejmana Veličanstvenog - ističe Nikolić.

Sledeće godine, kako kaže, započinju rekonstrukciju letnje pozornice, laguma i Varoš-kapije sa delom bedema između prednjih bastiona koji će se prvo arheološki istražiti i konzervirati.

- Do 2023. godine, naša Tvrđava će izgledom biti uređen kulturno istorijski lokalitet, a funkcionalno prilagođen potrebama posetilaca i turista. Nakon uređenja i konzervacije tvrđave, planirana je izgradnja objekata u kojima će se pružati ugostiteljske i druge usluge neophodne za funkcionisanje celine tvrđave Fetislam. Ulica Kralja Aleksandra u centru Kladova ili kako je mi zovemo Stara čaršija, pod zaštitom je Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Niša i predstavlja glavnu gradsku promenadu sa skoncentrisanim ugostiteljskim i trgovinskim objektima - naglašava Nikolić.

Uređenjem Fetislama, ističe on, Kladovo će dobiti novu centralnu turističku zonu, dostupnu za sve prolaznike i namernike sa različitim sadržajima i raznovrsnim uslugama.

- Radujemo se izazovima da učinimo Kladovo boljim i lepšim mestom, ali smo takođe svesni da je neophodan integrisan razvoj i saradnja sa opštinama koje čine destinaciju Đerdapa sa naše i rumunske strane, podunavskim gradovima, a posebno onim sa kojima ćemo razviti kulturnu rutu „Tvrđave na Dunavu“ u cilju obogaćivanja turističke ponude - zaključuje predsednik Opštine Kladovo Saša Nikolić.

Biser Dunava

Ova podunavska opština je odnedavno zvanično dobila status Biser Dunava ispunivši kriterijume standarda održive mobilnosti u turizmu uz još deset destinacija na Dunavu, od Ulma u Nemačkoj do delte Dunava u Rumuniji. Uz Kladovo jedini Biser Dunava u Srbiji, u mrežu dunavskih održivih destinacija su uključene i destinacije iz Nemačke, Austrije, Mađarske, Slovačke, Slovenije, Hrvatske i Rumunije, kojima je ovaj status dodeljen na međunarodnoj konferenciji, održanoj u Austriji, kada je zvanično formirana i „Mreža za održivu mobilnost i turizam duž Dunava-Biseri Dunava“ čije je sedište u Lincu.

Vinarija Duša

Kladovo

ul. Bukatarevića 11

063/480542 Kladovo

063/480549 Beograd

Vojvodanska prolećna rapsodija

Vojislav Stojavljević

/// Proleće je najlepše godišnje doba, kada vegetacija buja i rađa se život, i pravo vreme da se izolujete od svakodnevice i upustite se u obilazak Vojvodine i svih njenih lepota. Putnike dobrog ukusa svakako će put naneti u Čelarevo i pivaru, koju je osnovao još Lazar Dunderski, a gde se danas nalazi i Muzej piva.

U tom prostoru, koji i danas odaje utisak mesta u kom je živeo i radio Dunderski, možete saznati i kako su izgledale prve mašine za punjenje piva, kao i istoriju nastanka piva. Muzej sadrži preko 400 ekspanata, a svako ko ga poseti može besplatno popiti neko od piva iz današnje ponude pivare.

Odmah pored Muzeja piva nalazi se i čuveni dvorac Dunderskih.

Iako danas ruiniran i osakaćen ljudskim nemarom i vandalizmom, dvorac se ponosno diči svojom vekovnom lepotom i istrajnošću. Ponosan i nezaštićen, dvorac je ogleдалo kulturnog kraha i nada da je sve vredno, ipak, vanvremensko i da će opstati uprkos svemu.

Kada se obilazi Bačka Palanka, obavezna destinacija je i Karađorđevo. U tom malom mestu nalazi se velika ergela i Muzej konjarstva, gde se posle dugog niza godina po-

“

Čelarevo, dvorac Dunderskih, Bačka Palanka, Karađorđevo, prestonica sova Kikinda i Carska bara

novu drže konji arapske rase, isti onakvi kakve su Titu poklanjali Gadafi i Hajle Selasije.

Muzej poseduje pravu riznicu autentičnih, starih kočija, precizno izrađenih i ukrašenih do najsitnijih detalja. Takođe, u tom skromnom muzejskom prostoru nalazi se i ogromna kolekcija pehara, koje su konji osvajali na takmičenjima tokom godina. To je mesto gde su svi strani državni dolazili svakog 22. decembra, za nekadašnji dan armije, išli u diplomatski lov, sastajali se sa Titom i obavljali važne državničke razgovore.

Pri obilasku Vojvodine nemoguće je zaobići mesto koje i sove najviše vole. Naravno, Kikinda.

Mir kojim odiše Staro Jezero u Kikindi, prosto je zaglušujući. Ako se prepustite mirmoći vode i vazduhu koji gotovo neprimetno, a opet značajno osetno prelazi preko kože, možete da isključite sva čula i potpuno se predate stanju izolovanosti. Prelepa kružna kućica, koja zadire u bok jezera i pruža se njegovom širinom, daje mogućnost boljeg sagledavanja prirode koja okružuje jezero i te svemogućće vode koja ga čini tako silnim.

Ako sednete tu možete videti kako su grede krova kružno složene i sve uperene u jednu središnju tačku, i ako se prepustite na tren shvatićete da je ta tačka centar sveta i da je to jezero jedna zasebna planeta.

Ono što apsolutno oduzima dah u Kikindi jesu Atelje i Muzej Terra, u kojima se nalaze različite skulpture izrađene od terakote. Atelje, u kom nastaju ova skromna remek-dela, okružen je skulpturama koje su gotovo nasumično poredane duž celog dvorišta. Kada se nađete među svim tim poluzivim likovima i predmetima, oseća se neverovat-

na energija. I bujica ponosa preplavi srce i svaki naredni korak postane umetnost.

Muzej Terra otvoren je u prostoru stare kasarne i sadrži preko hiljadu umetničkih dela, koja su prepuna simboličke. Jedno od tih

dela uradio je sin Miroslava Mike Antića, Igor Antić.

U Kikindi se nalazi i ulica koja je zauzela 22. mesto na listi 50 najlepših ulica u svetu, po izboru sajta Ar-

chitecture & designe, to je Ulica Generala Draškovića.

Ono što ovu ulicu izdvaja i zbog čega se nalazi na ovoj listi jeste prekrasni drvored koji se proteže celom njenom dužinom. Krošnje drveća pružaju se preko ulice u želji da se dodirnu i prigrle i tako protkane formiraju romantični tunel, koji prosto tera na zaljubljenost.

Neizostavni deo ture po Vojvodini je i rezervat prirode Carska bara, koji je primer čiste, neukaljane prirode od strane ljudskih ruku, koja sama sebe održava i regeneriše.

Vožnja brodićem kroz Carsku baru je poseban doživljaj. Netaknuta priroda, puna života, puna jednostavnosti i vredna tišine. Jezik ne može da iskaže harmoniju koja tu vlada.

Red ostrike, pa red trske i na kraju drvoredi i sve to prepuno raznolikih životinja. U Carskoj bari živi preko 240 vrsta ptica, kornjače se sunčaju na polegnutim deblima, labudovi zaljubljenost plove, a divlje svinje presecaju baru utabavujući svoje puteve. Savršen momenat da pored prirode, uživajte i u Carskom pivu, uz prijatan razgovor sa posadom brodića. Živeli!

Fotografije: Vojislav Stojavljević

Za obnovu tvrđava država uložila 36 miliona dinara

Fotografija: ADA i Delegacija EU u Srbiji

/// Srbija je oduvek bila važno raskršće puteva, kultura i uticaja, ekonomskih, političkih i vojnih interesa između Zapada i Istoka. To je uslovljavalo izgradnju vojnih fortifikacija tvrđava još od najstarijih, antičkih dana, pa do savremenog doba. U Srbiji ima 21 tvrđava, od kojih se sedam nalazi na obalama Dunava. Tvrđave na Dunavu doprinose raznovrsnosti, atraktivnosti i konkurentnosti turističke ponude Srbije. Svedoče o našoj bogatoj istoriji i svojom jedinstvenosti i arhitekturom privlače veliki broj domaćih i stranih turista.

Zbog njihovog značaja Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija je samo u periodu od 2015. do 2019. izdvojilo više od 36,3 mi-

liona dinara za uređenje tvrđava na Dunavu dok je Evropska unija uložila 8,5 miliona evra za kompletnu obnovu Golubačke tvrđave.

- Tvrđavu Ram je obnovila turska razvojna agencija TIKA, a iz IPA fondova EU, krajem ove godine započinje trogodišnji projekat obnove, između ostalog, i tvrđave Fetislam i dela Smederevske tvrđave koji do sada nije bio obnovljen. Na taj način biće dodatno unapređena turistička ponuda Podunavlja u Srbiji, ali i konkurentnost Srbije kao turističke destinacije u celini - ističu u ovom Ministarstvu za Danas.

Očuvane tvrđave na Dunavu umrežene putem tematskih kulturnih ruta predstavljaju razvojni resurs Srbije i Jugoistočne Evro-

pe, a jedina sertifikovana kulturno-turistička ruta čiji je početak u regionu Južne i Jugoistočne Evrope, jeste ruta Put rimskih careva i dunavska vinska ruta.

- Prvobitno je obuhvatala 20 rimskih lokaliteta i 12 vinskih regiona u četiri zemlje: Hrvatska, Srbija, Rumunija i Bugarska a od 2017. godine, produžena je i do Mađarske te stoga na ruti sada postoje 21 rimski lokalitet i 12 vinskih regiona u 5 zemalja - ističu u Ministarstvu turizma.

U Srbiji ova ruta obuhvata pet arheoloških nalazišta u pet destinacija Carsku palatu u Sirmijumu, Viminacijum, Medijanu, Dianu i Gamzigrad Romulijana, kao i četiri vinska regiona. **Lj. B.**

TOS: Aktivna promocija u zemlji i inostranstvu

/// Turističku ponudu Srbije, Turistička organizacija Srbije je od početka godine već predstavila na mnogobrojnim sajmovima u zemlji i inostranstvu, a posle letnje pauze učestvovala i na sajmu u Moskvi u septembru, Parizu i Riminiju u oktobru, Londonu i Varšavi u novembru. Osim toga, TOS će biti prisutan promovišući domaće turističke potencijale i na sajmovima u Srbiji.

Prve nedelje jula u Novom Sadu biće održan Youth fair, krajem septembra prestonica Vojvodine biće domaćin i Sajmu turizma, dok će TOS biti i deo Sajma turi-

zma i seoskog turizma u Kragujevcu u drugoj polovini novembra.

U TOS-u ističu da su osim na tržište Srbije, usmereni i na zemlje iz okruženja, bivše jugoslovenske republike, zemlje regiona, kao i na Rusiju, Zapadnu Evropu i Skandinaviju, ali i zemlje poput Izraela, Ujedinjenih Arapskih Emirata, SAD, Indije, Kine i Japana. Poseban prioritet će, naglašavaju u TOS-u, imati Kina, Rusija, Nemačka, Francuska, Turska i zemlje regiona.

Turistička organizacija Srbije ove godine planira i izradu i usva-

janje Strategijskog marketing plana turizma Srbije za period od 2019. do 2024. godine. Osim toga, TOS, kako kažu u ovoj organizaciji, očekuje nastavak intenzivnih promotivnih aktivnosti na tržištu Srbije, kao i održavanje i jačanje tržišne pozicije Srbije na prioritetnim inostranim tržištima, ali i povećanje obima aktivnosti na jednom broju tržišta, naročito u vezi sa uspostavljanjem novih direktnih avio linija i sa povećanjem broja dolazaka i noćenja, odnosno iskazanim rastom interesovanja za turističku ponudu Srbije.

T. D.